

Nr 107.

Av herr **Bergman** och herr **Larsson, Johan**, om åtgärder till främjande av arbetskraftens rörlighet m. m.

Under senare tid har i diskussionen om samhällets ekonomiska och sociala politik gång efter annan understrukits önskvärdheten av åtgärder i syfte att främja arbetskraftens rörlighet. All social hjälppolitik leder lätt till att denna rörlighet hämmas mer än som kan vara förenligt med samhällets och dess medlemmars ekonomiska välfärd, sedd på längre sikt. Samhället har givetvis att i största möjliga grad taga hänsyn till individernas trygghetskrav, att söka förebygga eller i möjligaste mån mildra verkningarna av de olyckor av social art, som kunna drabba individerna utan deras eget vållande. Men härvid har man nogsamman att tillse, att samhällets ingripande sker under sådana former, att arbetskraftens rörlighet icke hämmas mer än vad som kan vara oundgängligt för att dess åtgärder skola nå en ur socialpolitisk synpunkt önskad effekt.

I än högre grad är emellertid samhällets vaksamhet påkallad till värn för anpassningsförmågan och rörligheten på arbetsmarknaden, då det gäller försöken från kommunala organ eller fackliga korporationer att i eget intresse i större eller mindre utsträckning lokalt monopolisera arbetstillfällena. Trygghets- och arbetsanskaffningsproblemet ses ofta ur en mer än nödigt begränsad synvinkel. Varje kommun, varje facklig organisation har givetvis intresse av att de kommunen eller den fackliga sammanslutningen tillhöriga arbetsföra i så hög grad som möjligt erhålla sysselsättning. Skulle exempelvis en kommunal förtroendeman icke i första hand betrakta ett sådant problem ur kommunal synvinkel, komme han förmodligen att ådraga sig klander för att icke behörigen tillvarataga kommunens intressen. Men för samhället i stort ställer sig frågan annorlunda. Samhället har att se till att arbetskraftens rörlighet icke alltför mycket hämmas genom snäva restriktiva åtgärder, ofta till förfång för sämre ställda folkgrupper och för den ekonomiska utvecklingen i landet i dess helhet.

Många kommuner föra en restriktiv politik av nämnd art, då de i möjligaste mån söka monopolisera arbetsmöjligheterna inom orten för de därstädes mantals-skrivna. Detta gäller framför allt vid offentliga arbeten. Den sedvänjan har alltmera utbredd sig, att en entreprenör vid en överenskommelses slutande förpliktas taga arbetskraft, mantalsskriven i vederbörande kommun, såvitt det finns någon möjlighet att erhålla sådan. Detta sker icke blott då kommunerna själva svara för kostnaderna utan även då statsbidrag utgå till arbetena ifråga. Särskilt i sistnämnda fall synes oss det rådande systemet vara oegentligt.

Denna restriktiva politik upprätthålles ofta i samförstånd med de fackliga organisationerna, vilka i allmänhet förbehålla arbetstillfällena för den lokala organisationens medlemmar. Åtgärder av denna art äro givetvis förstäliga med

hänsyn till respektive organisationers och deras medlemmars intressen, men från samhällets synpunkt liksom för arbetarklassen i dess helhet måste ett dylikt monopoliserande av arbetstillfällena inom ett område anses som mindre önskvärt.

De kommunala myndigheternas såväl som de fackliga sammanslutningarnas restriktiva politik bidrager, som ovan påpekats, i hög grad att hämma rörligheten på arbetsmarknaden, något som givetvis i längden kommer att medföra mindre önskvärda konsekvenser med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen i landet och lätt leda till att arbetslösheten konserveras i vissa kommuner i högre grad än eljest skulle ha varit fallet. Samtidigt som genom åtgärder av nämnd art den nödiga anpassningen försvåras, hindras ock i många fall de ekonomiskt sämst ställda folkgrupperna, småbrukare och deras söner, lantarbetare och skogsarbetare, att genom förvärvsarbete vid sidan om sin huvudsakliga sysselsättning förbättra sin belägenhet. Den främsta orsaken till nämnda folkgruppers låga levnadsstandard är att deras arbetskraft merendels endast i begränsad utsträckning tages i anspråk. Först genom en förbättring i detta hänseende kan deras ställning mera väsentligt höjas. Tidigare ha de, då deras huvudsakliga arbetsuppgift ej givit dem sysselsättning, i ej obetydlig grad kunnat finna användning för sin arbetskraft på annat håll, exempelvis vid anläggningar och säsongindustrier. Nu ha utsikterna härtill avsevärt försämrats.

Under dessa förhållanden synes oss en utredning önskvärd rörande möjligheterna att främja rörligheten på arbetsmarknaden genom att motarbeta monopolsträvanden av skilda slag och att bättre hävda rättigheten att välja arbetsplats utan hänsyn till mantalsskrivningsort. I första hand borde övervägas ett förbud att vid arbeten, till vilka statsbidrag utgå, förbehålla arbetstillfällena till de inom en viss ort mantalsskrivna. Säkerligen kunna ovannämnda syften främjas genom åtskilliga andra åtgärder, varför en utredning synes oss värdefull. Under hänvisning till ovanstående få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att främja arbetskraftens rörlighet och begränsa strävandena att lokalt monopolisera arbetstillfällena samt framläggande av de förslag, till vilka utredningen må föranleda.

Stockholm den 22 januari 1937.

J. Bergman.

Joh. Larsson.
